

Példaértékű barátság

– *Jerzy Snopek. A (magyarországi) szlavisták, kivált a polonisták körében márka e név. Igen, évtizedek kutató-, műfordító-, oktató- és szervezőmunkája a fedezet. Nagyon sok munka. Sokirányú hungarológusi tevékenységéből mit tart a legfontosabbnak?*

– Köszönöm kedves szavait. Egy dologban biztosan igaza van: különös kalandom a magyar kultúrával már sok éve tart. És az évek, sajnos, túl gyorsan, egyre gyorsabban múlnak. És egyre jobban fáj, hogy sok minden van még, amit ez idáig nem ismertem meg kellőképpen, vagy nem volt módom magamévá tenni. Be kell valljam, hogy túlságosan sok dolog érdekel. De egyszerűen ilyen a természetem, és ezen nemigen lehet

változtatni. Egyre nyomasztóbb annak az ókori maximának a gondolata, amelyik úgy hangzik: „Ars longa, vita brevis.” Emlékszem, amikor diákkoromban egy Baudelaire-sonettben ráakadtam erre a mondásra, nem hatott rám különösebben. Alig figyeltem föl rá. Most viszont mélyen megérint. Hasonló a helyzet, amikor a magyar művészet, a magyar irodalom gazdagságára gondolok. Itt a beszélgetésben most az irodalomra koncentrálok, mert ez áll hozzám a legközelebb. Negyven éve ismerkedem vele. Különböző évszázadok sok-sok alkotójáról, különféle kérdésköréről számoltam be hosszabb-rövidebb írásaiban, cikkeimben, esszéimben. Egy 15 évvel ezelőtt kiadott kultúrtörténeti jellegű könyvemben (*Węgry. Zarys dziejów i kultury*) még a magyar irodalom történetét is felvázoltam. S hogy mindezek közül mit tartok a legfontosabbnak? Nehéz eldönteni. Nagyon magaménak érzem az előbb említett könyvem jó néhány oldalát, nagyon sok verset, amelyeket megadatott lengyelre fordítanom, de mély rokonszenvvel gondolok Bibó István műveire, és több olyan történelmi vonatkozású könyvre, amely a magyarok és lengyelek sorsközösségét mutatja be. Emellett azt is remélem, hogy még mindig vár rám néhány lényeges, érdekfeszítő magyar mű lefordítása és néhány, a magyar irodalomról szóló mű megírása. A közeljövőben ilyenek ígérkeznek a Petőfi-monográfia és egy Petőfi-versválogatás, amelyben elsősorban igyekszem majd megőrizni, visszaadni a költőre jellemző nagyszerű egyszerűséget és legjobb verseinek pulzáló energiáját.

– *A magyar kultúra lengyel nagykövete pár hónapja a legmagasabb diplomáciai fokon képviseli nemzetét: a budapesti lengyel nagykövetség misszióvezetője. Biztosan tele van lendülettel, tervekkel. Elárulna ezek közül néhány fontosabbat?*

– Igen, három hónapja vagyok ezen a poszton, és leginkább arra töreksem, hogy méltóképpen képviseljem hazámat. A diplomáciai szolgálat

lényege, a nagykövet legfőbb kötelessége – mint tudjuk – saját országa érdekeinek és értékeinek szüntelen védelme, megfelelő országimázs kialakítása és annak népszerűsítése, valamint azon ország jóindulatának, barátságának megnyerése, amelyben misszióját betölti a nagykövet. Én szerencsés vagyok, mert Magyarországon adatott meg szolgálnom a hazámat, egy olyan, szívemhez közel álló országban, amelyhez családirag is kötődöm, és amelylyel a lengyel állam, a lengyel nemzet évszázadok óta jó baráti viszonyban van. Ennek a példaértékű barátságnak a hagyománya már-már legenda, és a Lengyelország és Magyarország közötti politikai kapcsolat ma is – a pillanatnyi botlások, megingások vagy félreértések ellenére, amelyek normálisak ebben a rendkívül komplikált, emócióktól fűtött politikai helyzetben – nagyon jó és intenzív. Szeretném, ha ez a jó kapcsolat meghozná gyümölcsét, és mindkét nemzetet minden szempontból, minden területen gazdagítaná. Ezt a célt szolgálná egymás egyre jobb megismerése, megértése. Ez teszi majd lehetővé, hogy megszabaduljunk a megmaradt előítéleteinktől, a rossz sztereotípiáktól, amelyektől azért nem vagyunk mentesek. Épp ezért számos tervem, törekvésem közül azokat emelem ki, amelyek ezekhez kapcsolódnak: lengyel–magyar testvérvárosi kapcsolatok, testvériskolák létrehozása, a már meglévők együttműködésének élénkítése, felélesztése, számuk növelése. Néhány magyar középiskolában szeretnék bevezetni a lengyel nyelv oktatását, és a nyelvünket tanuló diákoknak lengyelországi ösztöndíjat is biztosítanánk. Hasonlóan nemes célt szolgál majd a nagy lengyel–magyar és magyar–lengyel szótár elkészítése. Nagyon nagy szükség van rá, hosszú idő óta szó van róla, de csak most lett reális alapja, hogy valóban létrejöjjön. Úgy gondolom, hogy erre az edukációs programra lehet majd igazán építeni a jövőben a még jobb, különböző területeket (gazdasági, tudományos, kulturális, hétköznapi emberi relációk) felölelő kapcsolatokat.

– Mit lát a két ország hagyományosan jó kapcsolatrendszerében még erősítendőnek?

– Erre a kérdésre már részben válaszoltam. De olyan területek, amelyek szorosabb együttműködést kívánnának meg, természetesen még vannak. Úgy látom, hogy fontos hely illenék meg a tudomány szféráját. A Visegrádi Csoport lengyel elnöksége alatt erre próbálunk fókuszálni. Mert a tudományos együttműködés ebben a szélesebb formátumban még hatékonyabban fejlődhetne. És most bocsássa meg, de teszek egy kis kitérőt: úgy vélem, hogy mindannyiunknak nagyon kellene vigyáznunk a Visegrádi Csoportra, nem szabad – pillanatnyi politikai impulzusoknak engedve – kétségbe vonni létjogosultságát. Ez egy olyan projekt, amelyet nagyon átgondoltan, de következetesen, teljes hittel és eltökéltséggel kell megvalósítanunk. Visszatérve ahhoz a megállapításomhoz, hogy a tudományos együttműködés – de nemcsak az – nagyon hatékony lehetne a visegrádi országok között, még azt is hozzátenném, hogy ezt az együttműködést szolgálhatná a Lengyel Tudományos Akadémia budapesti tudományos intézetének (állomásának) a létrehozása. Hosszú ideje érlelődik fejemben ennek gondolata, és boldog lennék, ha sikerülne megvalósítani. Tudom persze, hogy a lengyel és magyar egyetemek és kutatóintézetek között van együttműködés, de új minőség keletkezhetne a fenti projekt alapján. Éppúgy mint a Magyarország miniszterelnöke, Orbán Viktor által deklarált Felczak Alap, amely

egy megfelelően felépített és folyamatosan támogatott Tudományos és Oktatási Intézet létrejöttét tenné lehetővé.

– *Találkozott-e már a magyarországi lengyelek színes egyesületi életének képviselőivel? Ezen a területen mit tart a főbb értékeknek s a jelentősebb feladatoknak?*

– Igen, természetesen, néhány vezetőjükkal már találkoztam. A magyarországi lengyel kisebbséggel való együttműködés misszióm egyik prioritása. A hétezeres magyarországi lengyel közösség aktív és ambiciózus. Nagyszerű emberek, olyan lojális magyar állampolgárok, akik őrzik kapcsolatukat Lengyelországgal, hiszen az a mai lengyelség nem egy elődjének őshazája volt, sokuk számára pedig az az ország, amelyben születtek. Örülök, hogy nem vesztik el a kapcsolatot a lengyel nyelvel, a lengyel kultúrával sem. Nagyszerű lenne, ha magyar közegben is terjesztenék ismereteiket, népszerűsítsék Lengyelországot a további barátság és együttműködés nevében.

– *Frissen kinevezett nagykövet. Tervezi-e, hogy idő múltán ittléte alatt talál időt kutató- s alkotómunkájára is? Hagyott-e félbe munkát Varsóban, amellyel szeretne azért haladni kicsit Budapesten?*

– Szeretném remélni, hogy találok majd időt kutató- és alkotómunkára is, hisz tudjuk, hogy a remény hal meg utoljára... Néhány volt nagykövet kollégám, és most már a saját tapasztalatom alapján is látom, hogy nem lesz könnyű. Azzal vigasztalódom, hogy megszoktam már a kitartó munkát, amely elégedettséggel tölt el és sok örömet ad. Minden szabad percet arra használom majd, hogy a már megkezdett és előrehaladott stádiumban levő munkáimat befejezzem. Itt elsősorban a már említett Petőfi-monográfiára gondolok, vagy a Petőfi-versválogatásra saját fordításomban, valamint Pilinszky válogatott esszéinek, cikkeinek lengyel kiadására. Befejezésre vár egy lengyel Kányádi-kötet is, és néhány nem magyar vonatkozású írásom. Tervezett dolgaimról már nem is szólok, nehogy elkiabáljam őket. Mindezekre a napok huszonötödik óráját szánom...

– *Ön a lengyelre tolmácsolója a Magyar Alaptörvénynek. Hogyan tekint Ön személy szerint munkájának gondolattartalmára – vagyis e törvények összességére? Hogyan tekint rá a hivatalos politika? Mennyiben hasonlít szerkesztésében, kiterjesztésében a Lengyel Alkotmányra?*

– Úgy tudom, már több kiadást megélt a Magyar Alaptörvény. Az első akkor jelent meg Lengyelországban, amikor néhány pontja heves érzelmeket, vitát váltott ki az Európai Unió fórumain, és nálunk, Lengyelországban is, főleg persze a bal-liberális jellegű médiában. Nem szeretnék túlságosan általánosítani, de azért el kell mondanom, hogy sok honfitársamnak nagyon tetszett a Magyar Alaptörvény preambuluma. Most itt nehéz lenne összehasonlító elemzést végezni a húsz évvel ezelőtti Lengyel Alkotmány és a Magyar Alaptörvény között. Formájukat illetően elmondható, hogy a mi alkotmányunk rövidebb, tömörebb, elkerüli a túlságosan részletező törvényleírásokat, gyakrabban utal alacsonyabb rendű jogszabályokra, rendeletekre.

– *Kérem, válasszon az Ön szerkesztésében magyarul megjelent Alvó lovagok című monda- és legendagyűjteményéből két magyar vonatkozásút. Közölni szeretnénk.*

– A rend kedvéért hozzáteszem, hogy a könyv második kiadása 2010-ben jelent meg, és már nem *Alvó lovagok* címen, hanem egyszerűen: *Lengyel*

regék és mondák cím alatt. A könyv új kiadásának kezdeményezője az akkori nagykövet: Joanna Stempińska és a követség akkori egyik tanácsosa: Andrzej Kalinowski volt. És ami a magyar vonatkozású mondákat illeti, a két magyar hercegisasszonyról, Kingáról (*Szent Kinga hozománya*) és Hedvigről (*Hedvig királynő lábnyma*) szólóakat szeretném javasolni az Olvasóknak.

– *Kedvenc magyar költője-írója, irodalmi irányzata, kultúra-periódusa?*

– Mint már említettem beszélgetésünk elején, sok minden érdekel a magyar irodalomból, annak különösen a tizenkilencedik és későbbi századaiból, de persze csodálom Balassit, Pázmányt pedig korának egyik legnagyobb vallásos írójának, hitszónokának tartom Bossuet, Massillon mellett, és még a mi Piotr Skargánknál is többre tartom. Nagyon közel áll hozzám XIX. századi költészetük három nagy alakja: Vörösmarty, Arany és Petőfi. Éveken át a legnagyobbnak Arany tűnt nekem. Petőfi nagyságát nem voltam képes megragadni, nem tudtam ráérezni nagyszerű egyszerűségére. Mickiewicz-csel, Słowackival és más akkori európai költőóriásokkal egybevetve túl egyszerűnek, nem elég sokrétűnek, filozófiai értelemben nem túl mélynek tűnt föl szememben. De most már máshogy látom. Tisztánlátása, a dolgok lényegének megragadása, alkotói energiája egyszerűen lenyűgöző. Arany is megvallotta az *Emlények* c. gyönyörű versében, amelyet szintén lefordítottam lengyelre:

....Ő nem közénk való –
S ez, ami fáj, ez a vigasztaló.”

Heine is nagyon találóan úgy fogalmazott, hogy Petőfi zseniális egyszerűségéhez mérve más költők messze elmaradnak tőle. Hozzáteszem, hogy Petőfit fordítani nem akármilyen kihívás. Hogy megtalálja az ember a saját anyanyelvén az arany középutat, hogy ne legyen banális és együgyű. Hogy ne vesszen el a vers belső feszültsége, hogy vissza tudjuk adni a Petőfi szavaiban pulzáló életet. Sokat beszélek Petőfiről, de az utóbbi években sokat foglalkoztam költészetével. De, mint azt már említettem, Vörösmarty és Arany is közel állnak hozzám, és jó ideje foglalkozom a gondolattal, hogy nekivágok a *Toldi* fordításának. A dekadens Vajda is vonz, és még Ady is, akit sokáig ki nem állhattam, de talán Stanisław Vincenz hatására kezdtem rátalálni költészetében a magyar lélek titokzatos mélységeire. A XX. század a kiváló magyar költők egész plejadját tárta elének. Külön szerzői kötetekben mutattam be közülük lengyelül József Attilát, Pilinszkyt, Márait, és barátaim közül Kovács Istvánt, Szőcs Gézát és a nemrég elhunyt, számomra felejthetetlen Oláh Jánost. Már előkészületben van néhány újabb kötet, távolabbi terveim között is szerepelnek még jó néhányan, mert a XX. századi magyar irodalom igazán sok izgalmas, megigéző költői nagyságot rejteget.

– *Köszönjük mindazt, amit kultúránkért Lengyelországban eddig is tett. Sikeres mandátumot, eredményekben gazdag magyarországi esztendőket kívánunk Önnek a szerkesztőség s az olvasóink nevében.*

Kérdező: Szondi György